

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)

den 9 september 2020*

”Begäran om förhandsavgörande – Socialpolitik – Övergång av företag – Direktiv 2001/23/EG – Artiklarna 3 och 5 – Skydd för arbetstagares rättigheter – Skydd för arbetstagare vid arbetsgivarens insolvens – Övergång till ny ägare som genomförs av konkursförvaltaren för det överlåtande företaget som är föremål för ett insolvensförfarande – Förmåner enligt tjänstepensionsförsäkring – Begränsning av förvärvarens skyldigheter – Storleken på den förmån som ska betalas ut enligt det kompletterande tjänstepensionssystemet och som beräknas på grundval av arbetstagarens lön vid den tidpunkt då insolvensförfarandet inleds – Direktiv 2008/94/EG – Artikel 8 – Direkt effekt – Villkor”

I de förenade målen C-674/18 och C-675/18,

angående två beslut att begära förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, från Bundesarbeitsgericht (Federala arbetsdomstolen, Tyskland), av den 16 oktober 2018, som inkom till domstolen den 30 oktober 2018, i målen

EM

mot

TMD Friction GmbH (C-674/18),

och

FL

mot

TMD Friction EsCo GmbH (C-675/18),

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden E. Regan samt domarna I. Jarukaitis, E. Juhász (referent), M. Ilešič och C. Lycourgos,

generaladvokat: E. Tanchev,

justitiesekreterare: handläggaren M. Krausenböck,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 12 december 2019,

* Rättegångsspråk: tyska.

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- EM, genom R. Buschmann, Prozessbevollmächtigter,
 - FL, genom R. Scholten och M. Schulze, Rechtsanwälte,
 - TMD Friction GmbH och TMD Friction EsCo GmbH, genom B. Reinhard och T. Hoffmann-Remy, Rechtsanwälte,
 - Tysklands regering, genom J. Möller och R. Kanitz, båda i egenskap av ombud,
 - Europeiska kommissionen, genom M. Kellerbauer och B.-R. Killmann, båda i egenskap av ombud,
- och efter att den 5 mars 2020 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Respektive begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 3 och 5 i rådets direktiv 2001/23/EG av den 12 mars 2001 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av företag eller verksamheter (EGT L 82, 2001, s. 16) och av artikel 8 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/94/EG av den 22 oktober 2008 om skydd för arbetstagare vid arbetsgivarens insolvens (EUT L 283, 2008, s. 36).
- 2 Respektive begäran har framställts i två mål mellan, i det första fallet, EM och TMD friction GmbH (mål C-674/18) och, i det andra fallet, FL och TMD friction EsCo GmbH (mål C-675/18). Målen rör intjänade rättigheter som berättigar till tjänstepensionsförmåner i samband med en övergång av verksamhet inom ramen för ett insolvensförfarande.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Direktiv 2001/23

- 3 I skälen 3, 4 och 6 i direktiv 2001/23 anges följande:
 - ”(3) Det är nödvändigt att utarbeta bestämmelser till skydd för arbetstagarna vid byte av arbetsgivare, särskilt för att säkerställa att deras rättigheter skyddas.
 - (4) Det finns fortfarande skillnader mellan medlemsstaterna beträffande omfattningen av arbetstagarnas skydd i detta avseende, och dessa skillnader bör minskas.
- ...
- (6) Rådet antog [rådets direktiv 77/187/EEG av den 14 februari 1977 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av verksamheter (EGT L 61, 1977, s. 26; svensk specialutgåva, område 5,

volym 2, s. 91)] för att främja en harmonisering av sådan relevant nationell lagstiftning som skyddar arbetstagarnas rättigheter och som föreskriver att överlåtare och förvärvare i god tid skall informera arbetstagarrepresentanterna och samråda med dem.”

- 4 Enligt artikel 1.1 a i detta direktiv ska detta tillämpas vid överlåtelse av ett företag, en verksamhet eller en del av ett företag eller en verksamhet till en annan arbetsgivare genom lagenlig överlåtelse eller fusion.
- 5 I artikel 3 i direktivet föreskrivs följande:

”1. Överlåtarens rättigheter och skyldigheter på grund av ett anställningsavtal eller ett anställningsförhållande som gäller vid tidpunkten för överlåtelsen skall till följd av en sådan överlåtelse övergå på förvärvaren.

...

3. Efter överlåtelsen skall förvärvaren vara bunden av villkoren i löpande kollektivavtal på samma sätt som överlåtaren var bunden av dessa villkor till dess att avtalets giltighetstid har löpt ut eller ett nytt kollektivavtal har börjat gälla.

Medlemsstaterna får begränsa den period under vilken de skall vara bundna av ett sådant avtal, med det förbehållet att den inte får vara kortare än ett år.

4. a) Om inte medlemsstaterna föreskriver något annat skall punkterna 1 och 3 inte tillämpas när det gäller arbetstagarnas rätt till ålders-, invaliditets- eller efterlevandeförmåner på grund av sådana kompletterande pensionssystem för ett företag eller mellan företag som ligger utanför medlemsstaternas nationella författningsreglerade socialförsäkringssystem.;
- b) Även om de inte i enlighet med a föreskriver att punkterna 1 och 3 skall tillämpas på dessa rättigheter, skall medlemsstaterna besluta om nödvändiga åtgärder för att skydda arbetstagarnas intressen samt de personers intressen som när överlåtelsen sker inte längre är anställda i överlåtarens verksamhet, såvitt avser rättigheter som omedelbart eller i framtiden berättigar dem till åldersförmåner, inklusive efterlevandeförmåner, på grund av sådana kompletterande pensionssystem som avses i a.”
- 6 I artikel 5 i samma direktiv föreskrivs följande:

”1. Om inte medlemsstaterna föreskriver något annat skall artiklarna 3 och 4 inte tillämpas på överlåtelse av företag, verksamhet eller del av företag eller verksamhet om överlåtaren är föremål för konkursförfarande eller något motsvarande insolvensförfarande, som inletts i syfte att likvidera överlåtarens tillgångar och som står under tillsyn av en behörig offentlig myndighet (som kan vara en konkursförvaltare som utsetts av en behörig offentlig myndighet).

2. När artiklarna 3 och 4 är tillämpliga på en överlåtelse under ett insolvensförfarande som har inletts mot överlåtaren (oavsett om detta förfarande har inletts i syfte att likvidera överlåtarens tillgångar) och under förutsättning att detta förfarande står under tillsyn av en behörig offentlig myndighet (som kan vara en konkursförvaltare enligt nationell lagstiftning), kan en medlemsstat föreskriva

- a) att överlåtarens skulder på grund av ett anställningsavtal eller ett anställningsförhållande och som skall betalas före överlåtelsen eller innan insolvensförfarandet inleds, trots vad som sägs i artikel 3.1, inte skall övergå på förvärvaren under förutsättning att det av ett sådant förfarande följer skydd, enligt den medlemsstatens lagstiftning, som minst motsvarar det skydd som tillhandahålls i de situationer som omfattas av rådets direktiv 80/987/EEG av den 20 oktober 1980 om

tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagarna vid arbetsgivarens insolvens [(EGT L 283, 1980, s. 23; svensk specialutgåva, område 5, volym 2, s. 121)], och, eller alternativt,

...

4. Medlemsstaterna skall vidta lämpliga åtgärder för att hindra att insolvensförfaranden används på ett felaktigt sätt, så att arbetstagarna därigenom berövas de rättigheter som föreskrivs i detta direktiv.”

Direktiv 2008/94

7 Skäl 3 i direktiv 2008/94 har följande lydelse:

”Det är nödvändigt att skydd upprättas för arbetstagarna vid arbetsgivarens insolvens och för att garantera dem ett minimiskydd, särskilt för att garantera betalning av deras utestående fordringar, samtidigt som hänsyn måste tas till behovet av en välbalanserad ekonomisk och social utveckling inom gemenskapen. För detta ändamål bör alla medlemsstater inrätta en institution som säkerställer att de berörda arbetstagarna får betalt för sina utestående fordringar.”

8 Enligt artikel 1.1 i nämnda direktiv ska det tillämpas på fordringar som arbetstagare på grund av anställningsavtal eller anställningsförhållanden har gentemot arbetsgivare som är att anse som insolventa enligt artikel 2.1 i direktivet.

9 I artikel 2.1 i direktivet föreskrivs följande:

”I detta direktiv ska en arbetsgivare anses vara insolvent när en ansökan har inlämnats om att inleda ett kollektivt förfarande som grundas på arbetsgivarens insolvens i enlighet med respektive medlemsstats lagar och andra författningar och som innebär att arbetsgivarens tillgångar helt eller delvis tas i anspråk och att en förvaltare eller en person som utövar en liknande funktion utses, samt när den myndighet som är behörig enligt dessa lagar och andra författningar

a) har beslutat att inleda ett förfarande, eller

b) har fastställt att arbetsgivarens företag eller verksamheter definitivt har upphört och att befintliga tillgångar är otillräckliga för att motivera att förfarandet inleds.”

10 Artikel 2.2 första stycket i direktivet har följande lydelse:

”Detta direktiv påverkar inte den definition som följer av nationell rätt beträffande termerna *arbetstagare, arbetsgivare, lön, omedelbar rätt till och framtida rätt till.*”

11 Artikel 8 i direktiv 2008/94 har följande lydelse:

”Medlemsstaterna ska säkerställa att nödvändiga åtgärder vidtas för att skydda arbetstagarnas intressen och de personers intressen som vid inträdet av arbetsgivarens insolvens redan har lämnat arbetsgivarens företag eller verksamhet, vad gäller rättigheter som tillförsäkrar dem omedelbara eller framtida ålderspensionsförmåner inklusive efterlevandeförmåner enligt kompletterande pensionssystem utanför de nationella författningsreglerade socialförsäkringssystemen för ett eller flera företag.”

Tysk lagstiftning

- 12 I Bürgerliches Gesetzbuch (civillagen), i den lydelse som är tillämplig i de nationella målen (nedan kallad BGB), föreskrivs följande i 613a §, med rubriken "Rättigheter och skyldigheter vid övergång av företag":

"(1) När det sker en rättslig övergång av ett företag eller en del av ett företag till en ny ägare, övertar denna de rättigheter och skyldigheter som har uppstått på grund av de anställningsförhållanden som gällde vid tidpunkten för övergången. Om dessa rättigheter och skyldigheter regleras i ett kollektivavtal eller ett företagsavtal så utgör de del av anställningsförhållandena mellan den nya innehavaren och arbetstagaren

...

(4) Den tidigare arbetsgivarens eller den nye ägarens uppsägning av en arbetstagares anställningsavtal på grund av att företaget eller av en del av företaget överlåtits ska vara ogiltig. Rätten att säga upp anställningsavtalet på andra grunder kvarstår."

- 13 45 § i Insolvenzordnung (insolvenslagen), av den 5 oktober 1994 (BGBl. 1994 I, s. 2866), i ändrad lydelse enligt lag av den 23 juni 2017 (BGBl. 2017 I, s. 1693), med rubriken "Omräkning av fordringar", har följande lydelse:

"Fordringar som inte är penningfordringar eller vars belopp är obestämt, görs gällande till det värde som kan uppskattas vid den tidpunkt då insolvensförfarandet inleds. ...

..."

- 14 108 § i denna lag, med rubriken "Fortsatt giltighet av vissa skyldigheter", har följande lydelse:

"(1) ... Gälldenärens anställningsförhållanden ska fortsätta att gälla i förhållande till konkursboet. ...

...

(3) Den andra parten kan endast göra gällande rättigheter avseende tiden före inledandet av insolvensförfarandet i egenskap av borgenär som deltar i detta förfarande."

- 15 I 191 § i nämnda lag, med rubriken "Beaktande av villkorade fordringar", föreskrivs följande:

"En villkorad fordran beaktas till sitt fulla belopp i samband med en inledande utdelning. Den del som hänförs sig till denna fordran kommer att kvarstå i utdelningen."

- 16 Enligt 198 § i insolvenslagen, med rubriken "Deponering av kvarstående belopp", ska konkursförvaltare deponera de belopp som kvarstår vid den slutliga utdelningen hos behörig myndighet.

- 17 I 1b § i Gesetz zur Verbesserung der betrieblichen Altersversorgung (Betriebsrentengesetz) (lag om förbättring av tjänstepensionsförsäkringen) (lagen om tjänstepension) av den 19 december 1974 (BGBl. I, s. 3610), i ändrad lydelse enligt lag av den 17 augusti 2017 (BGBl. I, s. 3214) (nedan kallad lagen om tjänstepension), med rubriken "Skydd för förvärvade rättigheter och utbetalning av tjänstepensioner", föreskrivs följande:

"(1) En arbetstagare som är berättigad till förmåner enligt en tjänstepension behåller sin rätt till förmåner om anställningsförhållandet upphör innan rätten till utbetalning inträder under förutsättning att vederbörande är över 21 år och att anställningen varat minst tre år före anställningsförhållandets upphörande (slutgiltigt förvärvade rättigheter). ...

...”

18 I 9 § i lagen om tjänstepension föreskrivs följande:

”Vid ett insolvensförfarande ska den berättigades omedelbara rätt eller framtida rätt till tjänstepension från arbetsgivaren, som utgör grunden för kravet mot garantiorganet, övergå till detta organ när förfarandet inleds ... De framtida rättigheter som överfördes när insolvensförfarandet inleddes ska i insolvensförfarandet göras gällande såsom ovillkorliga fordringar i den mening som avses i 45 § i insolvenslagen[, i dess lydelse enligt lag av den 23 juni 2017]. ...”

19 I 30f § i denna lag föreskrivs följande:

”När en arbetstagare har åtagit sig att betala ut tjänstepension före den 1 januari 2001, ska 1b § stycke 1 tillämpas på så sätt att rätten till en framtida rättighet består om anställningen upphör innan rätten till utbetalning inträder, förutsatt att arbetstagaren vid anställningsförhållandets upphörande var över 35 år och åtagandet att betala ut en förmån vid denna tidpunkt

1. förelegat i minst tio år,

...

I nämnda fall bibehålls även den framtida rätten till en förmån om åtagandet har förelegat i fem år efter den 1 januari 2001 och arbetstagaren vid anställningsförhållandets upphörande var över 30 år.
...”

Målen vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

Mål C-674/18

- 20 EM, som är född år 1980, var sedan den 1 augusti 1996 anställd hos Textar GmbH. Detta bolag beviljade sina arbetstagare, med stöd av ett allmänt företagsavtal, pension från ett kompletterande tjänstepensionssystem. Enligt detta system ska ålderspensionen för varje pensionsgrundande tjänsteår uppgå till mellan 0,2 och 0,55 procent av arbetstagarens bruttolön vid ett visst datum före anställningens upphörande, dock utan att överstiga 20,25 procent efter 45 års anställning.
- 21 I samband med att Textar överlät sin verksamhet övergick EM:s anställningsavtal till TMD Friction. Den 1 mars 2009 inleddes ett insolvensförfarande avseende bolagets tillgångar, men dess verksamhet bibehölls.
- 22 Det framgår av handlingarna i målet att konkursförvaltaren i april 2009 överlät vissa delar av TMD Frictions verksamhet till en enhet som senare, den 4 juni 2009, bytte namn till TMD Friction.
- 23 Pensions-Sicherungs-Verein (försäkringsorgan för tjänstepensioner) (nedan kallat PSV), ett privaträttsligt organ som svarar för utbetalning av tjänstepensioner vid en arbetsgivares insolvens i Tyskland, underrättade EM om att han på grund av sin ålder, det vill säga att han var 29 år när insolvensförfarandet inleddes, ännu inte hade förvärvat någon slutgiltig rätt till ålderspensionsförmåner enligt 1b § punkt 1 i lagen om tjänstepensioner, jämförd med 30f § punkt 1 första meningen i lagen om tjänstepension. Detta innebär att han inte skulle kunna erhålla några förmåner från PSV för det fall en händelse inträffar som teoretiskt skulle ge rätt till utbetalning av förmåner från detta organ.

- 24 EM väckte därför talan mot TMD Friction och yrkade att TMD Friction skulle förpliktas att i framtiden, när han uppnår den pensionsålder som ger rätt till förmåner, betala ut en ålderspension till honom, varvid pensionsbeloppet skulle fastställas med beaktande av de anställningsperioder som fullgjorts innan insolvensförfarandet inleddes.
- 25 TMD Friction motsatte sig denna begäran och gjorde gällande att förvärvaren, vid en övergång av företag till ny ägare efter inledandet av insolvensförfarandet avseende överlåtarens tillgångar, endast svarar för den del av ålderspensionen som grundar sig på perioder som har fullgjorts efter det att detta förfarande inleddes.
- 26 EM:s talan ogillades såväl i första som i andra instans. EM överklagade därför domen i sistnämnda instans till den hänskjutande domstolen, Bundesarbeitsgericht (Federala arbetsdomstolen, Tyskland).
- 27 Bundesarbeitsgericht (Federala arbetsdomstolen) beslutade mot denna bakgrund att vilandeförklara målet och att ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

”1) Vid en verksamhetsövergång som äger rum efter det att ett insolvensförfarande inletts mot överlåtaren enligt nationell rätt, enligt vilken det i princip föreskrivs att artikel 3.1 och 3.3 i direktiv 2001/23 ... ska tillämpas även när det gäller arbetstagarnas rätt till ålders-, invaliditets- eller efterlevandeförmåner på grund av kompletterande pensionssystem för ett eller flera företag, är det enligt artikel 3.4 i nämnda direktiv tillåtet att föreskriva en inskränkning som innebär att förvärvaren inte ansvarar för ersättningsanspråk som grundas på anställningsperioder som ligger före tidpunkten då insolvensförfarandet inleddes?

2) Om den första frågan besvaras jakande:

Vid en verksamhetsövergång som äger rum efter det att ett insolvensförfarande inletts mot överlåtaren, ska de nödvändiga åtgärderna för att skydda arbetstagarnas intressen såvitt avser rättigheter som omedelbart eller i framtiden berättigar dem till åldersförmåner på grund av kompletterande pensionssystem för ett eller flera företag, i den mening som avses i artikel 3.4 b i [direktiv 2001/23], bestämmas utifrån den skyddsnivå som krävs enligt artikel 8 i [direktiv 2008/94]?

3) Om den andra frågan besvaras nekande:

Ska artikel 3.4 b i direktiv 2001/23 tolkas på så sätt att nödvändiga åtgärder för att skydda arbetstagarnas intressen såvitt avser rättigheter som omedelbart eller i framtiden berättigar dem till åldersförmåner på grund av kompletterande pensionssystem för ett eller flera företag anses ha vidtagits, om det i den nationella lagstiftningen föreskrivs

- att skyldigheten att i framtiden utge ålderspension från nämnda kompletterande pensionssystem för ett eller flera företag till en arbetstagare som omfattas av en verksamhetsövergång som föranleds av överlåtarens insolvens i princip övergår på den som förvärvar verksamheten,
- att den som förvärvar verksamheten ansvarar för framtida pensionsrättigheter i den utsträckning som dessa grundas på anställningsperioder som fullgjorts efter tidpunkten då insolvensförfarandet inleddes,
- att det enligt nationell rätt inrättade organet med ansvar för pensionsskydd vid insolvens i detta fall inte är skyldigt att inträda i egenskap av garantiorgan för den del av de framtida pensionsrättigheterna som intjänats innan insolvensförfarandet inleddes, och

– att arbetstagaren i överlåtarens konkurs kan framställa ett krav motsvarande värdet av den del av sina framtida pensionsrättigheter som förvärvats före tidpunkten då insolvensförfarandet inleddes?

4) Om den nationella lagstiftningen föreskriver att artikel 3 och 4 i direktiv 2001/23 ska tillämpas på verksamhetsövergång även under ett pågående insolvensförfarande, ska artikel 5.2 a i nämnda direktiv tillämpas på arbetstagarens framtida pensionsrättigheter på grund av kompletterande pensionssystem för ett eller flera företag, vilka visserligen har uppkommit redan innan tidpunkten då insolvensförfarandet inleddes, men vilka berättigar arbetstagaren till förmåner först när den händelse som ger rätt till förmåner inträffar, det vill säga vid en senare tidpunkt?

5) Om den andra eller fjärde frågan ska besvaras jakande:

Omfattar den minimiskyddsnivå som medlemsstaterna ska garantera enligt artikel 8 i [direktiv 2008/94] även skyldigheten att skydda framtida pensionsrättigheter, som vid tidpunkten då ett insolvensförfarande inleddes enligt nationell rätt ännu inte slutgiltigt förvärvats enligt lag och som över huvud taget endast blir slutgiltigt förvärvat enligt lag på grund av att anställningsförhållandet inte avslutas i samband med insolvensen?

6) Om den femte frågan besvaras jakande:

Under vilka förhållanden kan de förluster i fråga om storleken på utbetalningar från tjänstepensionsförsäkring som den tidigare arbetstagaren drabbas av genom arbetsgivarens insolvens anses vara uppenbart oproportionerliga och därmed förpliktiga medlemsstaterna att garantera ett minimiskydd enligt artikel 8 i direktiv 2008/94 mot sådana förluster, trots att den tidigare arbetstagaren erhåller minst hälften av de förmåner som följer av dennes intjänade pensionsrättigheter?

7) Om den femte frågan besvaras jakande:

Ska ett sådant skydd för en arbetstagares framtida pensionsrättigheter som krävs enligt artikel 3.4 b i direktiv 2001/23 eller artikel 5.2 a i direktiv 2001/23 – som är likvärdigt med det skydd som föreskrivs enligt artikel 8 i direktiv 2008/94 – anses ha beviljats även om detta skydd inte följer av nationell rätt, utan endast genom en direkt tillämpning av artikel 8 i direktiv 2008/94?

8) Om den sjunde frågan besvaras jakande:

Har artikel 8 i direktiv 2008/94 direkt effekt även i det avseendet att bestämmelsen kan göras gällande av en arbetstagare inför en nationell domstol, om arbetstagaren visserligen erhåller minst hälften av de förmåner som följer av dennes intjänade pensionsrätter men de förluster som arbetstagaren drabbas av genom arbetsgivarens insolvens ändå ska anses vara oproportionerliga?

9) Om den åttonde frågan besvaras jakande:

Ska ett privaträttsligt inrättat organ betraktas som en myndighet inom en medlemsstat, när följande omständigheter föreligger: Medlemsstaten har utpekat organet såsom ansvarigt för att skydda tjänstepensionsförsäkringen vid en insolvens, med bindande verkan för arbetsgivaren, organet står under tillsyn av den tyska statliga finansinspektionen, organet tar med stöd av offentlig rätt ut de för insolvensskyddet nödvändiga avgifterna av arbetsgivarna och organet kan, i likhet med en myndighet, skapa förutsättningar för verkställighet genom ett förvaltningsbeslut?"

Mål C-675/18

- 28 FL, som är född år 1950, var anställd hos Textar från och med den 1 oktober 1968. Detta bolag beviljade sina arbetstagare, med stöd av ett allmänt företagsavtal, pension från ett kompletterande tjänstepensionssystem. Enligt detta system ska ålderspensionen för varje pensionsgrundande tjänstear vara 0,5 procent av arbetstagarens bruttolön vid ett visst datum före anställningens upphörande, dock högst 22,5 procent efter 45 års tjänstgöring.
- 29 När Textar överlät sin verksamhet övergick FL:s anställningsavtal till TMD Friction, vars verksamhet fortsatte efter det att insolvensförfarandet mot bolaget hade inletts den 1 mars 2009.
- 30 Det framgår av handlingarna i målet att konkursförvaltaren i april 2009 överlät vissa delar av TMD Frictions verksamhet till TMD Friction EsCo. TMD Friction EsCo förvärvade från och med den 22 april 2009 den verksamhet i vilken klaganden i det nationella målet var anställd.
- 31 FL uppbar sedan den 1 augusti 2015 en ålderspension på 145,03 euro per månad från TMD Friction EsCo enligt det kompletterande tjänstepensionssystemet och 816,99 euro per månad från PSV. Sistnämnda pensionsutbetalning grundar sig på den bruttolön som FL uppbar vid den tidpunkt då insolvensförfarandet inleddes, vilket innebär att det är den 1 mars 2009 som har varit avgörande.
- 32 FL väckte talan mot TMD Friction EsCo och yrkade att bolaget skulle förpliktas att betala ut en högre tjänstepension till FL. FL anser att med beaktande av hans 45 års tjänstgöring hos TMD Friction EsCo och dess rättsliga föregångare samt den omständigheten att hans bruttolön uppgick till 4 940 euro innan anställningen avslutades, borde hans tjänstepension ha fastställts till 1 111,50 euro per månad. Enligt FL kan TMD Friction EsCo från detta belopp endast dra av den förmån på 816,99 EUR som betalas ut av PSV. Han har således yrkat att TMD Friction EsCo, utöver den månatliga pension på 145,03 euro som bolaget ska betalas ut, ska förpliktas att betala ett kompletterande belopp på 149,48 euro per månad.
- 33 På samma sätt som TMD Friction i mål C-674/18 har TMD Friction EsCo invänt att förvärvaren, vid en övergång av företag till ny ägare efter det att ett insolvensförfarande inletts avseende överlåtarens tillgångar, endast ansvarar för den del av ålderspensionen som grundar sig på perioder som har fullgjorts efter inledandet av insolvensförfarandet.
- 34 FL:s talan ogillades såväl i första som i andra instans. FL överklagade därför domen i sistnämnda instans till den hänskjutande domstolen, Bundesarbeitsgericht (Federala arbetsdomstolen).
- 35 Mot denna bakgrund beslutade Bundesarbeitsgericht (Federala arbetsdomstolen) att vilandeförklara målet och ställa nio tolkningsfrågor till domstolen, varvid frågorna 1, 2, 4 och 6–9 har samma lydelse som i mål C-674/18:

”1) ...

2) ...

3) Om den andra frågan besvaras nekande:

Ska artikel 3.4 b i direktiv 2001/23 tolkas på så sätt att nödvändiga åtgärder för att skydda arbetstagarnas intressen såvitt avser rättigheter som omedelbart eller i framtiden berättigar dem till åldersförmåner på grund av kompletterande pensionssystem för ett eller flera företag anses ha vidtagits, om det i den nationella lagstiftningen föreskrivs

- att skyldigheten att i framtiden utge åldersförmån från nämnda kompletterande pensionssystem för ett eller flera företag till en arbetstagare som omfattas av en verksamhetsövergång som föranleds av överlåtarens insolvens i princip övergår på den som förvärvar verksamheten,
- att den som förvärvar verksamheten ansvarar för framtida pensionsrättigheter, vars storlek bland annat avgörs på grundval av anställningstiden och lönen vid tidpunkten då den utlösande händelsen inträffar, i den utsträckning som dessa rättigheter grundas på anställningsperioder som fullgjorts efter tidpunkten då insolvensförfarandet inleddes,
- att det enligt nationell rätt inrättade organet med ansvar för pensionsskydd vid insolvens i detta fall är skyldigt att inträda i egenskap av garantiorgan för den del av de framtida pensionsrättigheterna som intjänats innan insolvensförfarandet inleddes, i den mån som dessa rättigheters storlek beräknas på grundval av den lön som arbetstagaren erhållit efter tidpunkten då insolvensförfarandet inleddes, och
- varken förvärvaren eller organet med ansvar för pensionsskydd vid insolvens ansvarar för ökningarna i de framtida pensionsrättigheterna som grundas på lönehöjningar som visserligen skett efter det att insolvensförfarandet inleddes, men som avser anställningsperioder som fullgjorts före denna tidpunkt,
- varvid arbetstagaren dock kan göra gällande denna mellanskillnad i värdet på de framtida rättigheterna i överlåtarens konkurs?

4) ...

5) Om den andra eller den fjärde frågan ska besvaras jakande:

Omfattar den minimiskyddsnivå som medlemsstaterna ska garantera enligt artikel 8 i [direktiv 2008/94] även den del av pensionsrättigheter som förvärvats vid tidpunkten då ett insolvensförfarande inleddes och som uppkommer endast på grund av att anställningsförhållandet inte avslutas i samband med insolvensen?

6) ...

7) ...

8) ...

9) ...”

³⁶ Domstolens ordförande har genom beslut av den 23 november 2018 förenat målen C-674/18 och C-675/18 vad gäller det skriftliga och det muntliga förfarandet samt domen.

Prövning av tolkningsfrågorna

Inledande synpunkter

³⁷ De båda målen vid den nationella domstolen avser övergång av verksamhet till ny ägare som skett efter det att ett insolvensförfarande inletts och som genomförts av konkursförvaltaren. Inom ramen för övergången har såväl anställningsavtalen som de åtaganden som följer av det kompletterande tjänstepensionssystem som är tillämpligt enligt ett allmänt företagsavtal överförts till förvärvarna. De i de nationella målen aktuella arbetstagarna har väckt talan mot förvärvarna och gjort gällande att de

även har rätt till ålderspension för anställningsperioder som fullgjorts innan insolvensförfarandet inleddes, eftersom PSV enligt nationell rätt inte eller endast i begränsad omfattning är ansvarigt för dessa pensionsrättigheter.

- 38 Enligt den hänskjutande domstolens redogörelse övertar förvärvaren enligt tysk rätt, enligt 613a § BGB, i princip de rättigheter och skyldigheter som följer av de anställningsförhållanden som gäller vid tidpunkten för företagsövergången, även i de fall då övergången äger rum efter det att ett insolvensförfarande har inletts. Förvärvaren blir ansvarig för de skyldigheter som följer av framtida utbetalningar av en ålderspension enligt ett kompletterande tjänstepensionssystem. Av denna anledning ska vid beräkningen av en sådan pension även de anknytningsperioder som redan fullgjorts av arbetstagaren hos överlåtaren eller dennes rättsliga föregångare beaktas.
- 39 Enligt den tolkning av nationell rätt som den hänskjutande domstolen gjorde i sin dom av den 17 januari 1980 är det emellertid inte tillåtet, vid övergång av företag efter inledandet av ett insolvensförfarande, i enlighet med principen om borgenärernas likställdhet, att den överförda personalen ges möjlighet att göra gällande sin fordran hos en ny solvent gäldenär och på så sätt ges en otillbörlig fördel i förhållande till andra borgenärer, särskilt i förhållande till arbetstagare vars anställningsförhållande har upphört. Vid en sådan företagsövergång ansvarar förvärvaren således inte för omedelbara rättigheter eller framtida rättigheter som berättigar till förmåner beträffande vilka arbetstagaren redan innan insolvensförfarandet inleddes hade uppfyllt nödvändiga krav på anställningsperiod eller företagsanknytning. När det gäller förmåner enligt ett kompletterande tjänstepensionssystem är nämligen förvärvarens ansvar begränsat till den del som arbetstagaren förvärvat till följd av företagsanknytning efter inledandet av insolvensförfarandet.
- 40 Såsom den hänskjutande domstolen har angett ska storleken på den ålderspension som förvärvaren ska betala till arbetstagaren enligt ett kompletterande tjänstepensionssystem, för det fall en händelse inträffar som ger rätt till en förmån, således i ett första steg beräknas på grundval av bestämmelserna i nämnda pensionssystem med beaktande av samtliga anställningsperioder som arbetstagaren fullgjort under anställningen och, i förekommande fall, arbetstagarens relevanta bruttolön före anställningens upphörande. I ett andra steg ska det belopp som följer av denna beräkning fördelas mellan den del som motsvarar de perioder av företagsanknytning som fullgjorts innan insolvensförfarandet inleddes och den del som motsvarar de perioder som fullgjorts efter inledandet av insolvensförfarandet.
- 41 I övrigt är PSV endast skyldigt att inträda med avseende på den del av pensionsrättigheterna som de arbetstagare som övertagits av förvärvaren har tjänat in under de perioder då de var anställda av det överlåtande företaget innan insolvensförfarandet inleddes, om dessa arbetstagare, i likhet med FL, vid denna tidpunkt kan göra gällande slutgiltiga rättigheter. Även i ett sådant fall, och till skillnad från det fiktiva belopp som använts vid beräkningen av förvärvarens andel, beräknas beloppet för de förmåner som PSV ansvarar för på grundval av arbetstagarens bruttolön vid den tidpunkt då insolvensförfarandet inleddes.
- 42 Följaktligen skulle det kunna innebära en skillnad, som den hänskjutande domstolen i förevarande fall uppskattat till 142,22 euro per månad, mellan, å ena sidan, summan av de belopp som PSV och förvärvaren faktiskt har betalat ut och, å andra sidan, det fiktiva totala pensionsbelopp som FL skulle ha rätt till under normala förhållanden. En sådan arbetstagare skulle emellertid kunna göra gällande sin fordran motsvarande detta belopp bland konkursboets skulder (mål C-675/18).
- 43 När det gäller en arbetstagare som är EM (mål C-674/18), som ännu inte hade förvärvat några slutgiltiga pensionsrättigheter vid den tidpunkt då insolvensförfarandet inleddes, skulle PSV inte inträda, men den berörde skulle kunna göra gällande sin fordran avseende ett belopp som motsvarar dessa rättigheter bland konkursboets skulder.

- 44 Domstolen påpekar att det enligt det förfarande för samarbete mellan nationella domstolar och EU-domstolen som införts genom artikel 267 FEUF ankommer på EU-domstolen att ge den nationella domstolen ett användbart svar, som gör det möjligt för den domstolen att avgöra det mål som den ska pröva. I detta syfte kan EU-domstolen behöva omformulera de frågor som hänskjutits (dom av den 28 maj 2020, *World Comm Trading Gfz*, C-684/18, EU:C:2020:403, punkt 26 och där angiven rättspraxis).
- 45 I förevarande fall ska tolkningsfrågorna i vart och ett av de förenade målen förstås så, att den hänskjutande domstolen för det första vill få klarhet i huruvida den nationella lagstiftning som är i fråga i dessa mål och nationell rättspraxis är förenlig med direktiven 2001/23 och 2008/94, för det andra huruvida sådana förluster som dem som EM och FL har lidit ska anses vara uppenbart oproportionerliga med hänsyn till artikel 8 i direktiv 2008/94 och, slutligen, huruvida denna bestämmelse kan ha direkt effekt och huruvida den kan vara tillämplig mot ett privaträttsligt organ för skydd mot arbetsgivares insolvens på området för tjänstepensioner, såsom PSV.
- 46 Vid domstolen har klagandena i de nationella målen framfört tvivel om huruvida insolvensförfarandet i de aktuella tvisterna vid den nationella domstolen inte inleddes gentemot överlåtaren i syfte att kunna genomföra företagsövergången på ett sådant sätt att den börda som åvilar överlåtarna på grund av de rättigheter som klagandena har tjänat in i deras kompletterande tjänstepensionssystem kan minskas. I förevarande fall har den hänskjutande domstolen emellertid inte, i sin begäran om förhandsavgörande, angett att det föreligger bedrägeri eller missbruk i samband med inledandet av insolvensförfarandet mot överlåtaren.

Frågorna 1, 2 och 4 i vart och ett av de förenade målen

- 47 Den hänskjutande domstolen har ställt frågorna 1, 2 och 4 i vart och ett av de förenade målen för att få klarhet i huruvida direktiv 2001/23, särskilt med hänsyn till artikel 3.1 och 3.4 samt artikel 5.2 a i direktivet, ska tolkas så, att det, vid övergång av ett företag som är föremål för ett insolvensförfarande till ny ägare, när övergången genomförs av konkursförvaltaren, inte utgör hinder för en nationell lagstiftning, såsom den tolkats i nationell rättspraxis, enligt vilken förvärvaren av företaget inte ansvarar för framtida pensionsrättigheter enligt ett kompletterande tjänstepensionssystem som intjänats under anställningsperioder före inledandet av insolvensförfarandet, för det fall den händelse som ger rätt till ålderspension inträffar efter det att insolvensförfarandet inletts.
- 48 För att besvara dessa frågor ska det erinras om att direktiv 2001/23, såsom framgår av dess artikel 3, jämförd med skäl 3 i direktivet, syftar till att skydda arbetstagarna genom att säkerställa att deras rättigheter skyddas vid byte av arbetsgivare genom att göra det möjligt för dem att fortsätta sin anställning hos den nye arbetsgivaren på samma villkor som hos överlåtaren. Nämnade direktiv har till syfte att såvitt möjligt säkerställa att anställningsavtal eller anställningsförhållanden upprätthålls av förvärvaren utan ändringar, för att förhindra att de arbetstagare som berörs av övergången hamnar i en mindre fördelaktig situation enbart på grund av övergången (se, för ett liknande resonemang, beslut av den 28 januari 2015, *Gimnasio Deportivo San Andrés*, C-688/13, EU:C:2015:46, punkt 34, och dom av den 16 maj 2019, *Plessers*, C-509/17, EU:C:2019:424, punkt 52 och där angiven rättspraxis).
- 49 Såsom framgår av skälen 4 och 6 i direktivet är syftet med direktivet, med hänsyn till de skillnader som finns i medlemsstaterna vad gäller omfattningen av skyddet för arbetstagarna på detta område, att minska dessa skillnader genom en tillnärmning av de nationella lagstiftningarna, dock utan att det i detta avseende föreskrivs någon fullständig harmonisering (beslut av den 28 januari 2015, *Gimnasio Deportivo San Andrés*, C-688/13, EU:C:2015:46, punkt 35 och där angiven rättspraxis).

- 50 Även om det följer av syftet med direktiv 2001/23 att de arbetstagares intressen som berörs av överlåtelsen ska skyddas, är det emellertid inte möjligt att bortse från förvärvarens intressen. Syftet med direktivet är inte att enbart skydda arbetstagarnas intressen vid en övergång av företag till ny ägare, utan det syftar till att säkerställa en skälig avvägning mellan arbetstagarnas intressen och förvärvarens intressen (dom av den 26 mars 2020, ISS Facility Services, C-344/18, EU:C:2020:239, punkt 26).
- 51 Det ska emellertid preciseras att bestämmelserna i direktiv 2001/23 ska anses vara tvingande, eftersom medlemsstaterna inte får avvika från reglerna till nackdel för arbetstagarna, med förbehåll för de undantag som föreskrivs i detta direktiv (se, för ett liknande resonemang, beslut av den 28 januari 2015, Gimnasio Deportivo San Andrés, C-688/13, EU:C:2015:46, punkt 39 och där angiven rättspraxis).
- 52 I artikel 3.1 första stycket i direktiv 2001/23 fastslås principen att överlåtarens rättigheter och skyldigheter på grund av ett anställningsavtal eller ett anställningsförhållande som gäller vid tidpunkten för övergången ska övergå på förvärvaren.
- 53 Enligt artikel 3.4 a i direktivet gäller dock för det första att om inte medlemsstaterna föreskriver något annat, ska punkterna 1 och 3 i samma artikel inte tillämpas när det gäller arbetstagarnas rätt till ålders-, invaliditets- eller efterlevandeförmåner på grund av sådana kompletterande pensionssystem för ett företag eller mellan företag som ligger utanför medlemsstaternas författningsreglerade socialförsäkringssystem.
- 54 Vidare följer det av artikel 3.4 b i direktiv 2001/23 att även när medlemsstaterna avser att inte tillämpa punkterna 1 och 3 i denna artikel på de rättigheter som nämns i föregående punkt, ska de, i enlighet med samma bestämmelse, vidta nödvändiga åtgärder för att skydda arbetstagarnas intressen – däribland för de arbetstagare som vid övergången redan lämnat överlåtarens verksamheter – såvitt avser rättigheter som omedelbart eller i framtiden berättigar arbetstagarna till åldersförmåner och efterlevandeförmåner, på grund av sådana kompletterande pensionssystem som avses i artikel 3.4 a i detta direktiv (beslut av den 28 januari 2015, Gimnasio Deportivo San Andrés, C-688/13, EU:C:2015:46, punkt 44 och där angiven rättspraxis).
- 55 För det andra föreskrivs i artikel 5.1 i direktiv 2001/23 att artiklarna 3 och 4 i direktivet inte ska tillämpas på övergång av företag om överlåtaren är föremål för konkursförfarande eller något motsvarande insolvensförfarande som inletts i syfte att likvidera överlåtarens tillgångar och som står under tillsyn av en behörig myndighet.
- 56 I artikel 5.2 i direktiv 2001/23 preciseras dessutom att när artiklarna 3 och 4 i direktivet är tillämpliga på en sådan övergång av företag, oavsett om insolvensförfarandet har inletts i syfte att likvidera överlåtarens tillgångar eller inte, kan en medlemsstat på vissa villkor avstå från att tillämpa vissa garantier som avses i artiklarna 3 och 4 i direktivet.
- 57 Med avvikelse från artikel 3.1 i direktivet får denna medlemsstat således, med tillämpning av artikel 5.2 a i direktivet, föreskriva att överlåtarens skyldigheter på grund av ett anställningsavtal eller ett anställningsförhållande och som ska fullgöras före övergången eller innan insolvensförfarandet inleds inte ska övergå på förvärvaren under förutsättning att det av ett sådant förfarande följer skydd, enligt den medlemsstatens lagstiftning, som minst motsvarar det skydd som tillhandahålls genom direktiv 80/987.
- 58 Det framgår av de uppgifter som den hänskjutande domstolen har lämnat att förvärvaren vid en företagsövergång enligt 613a § BGB övertar de rättigheter och skyldigheter som följer av de anställningsförhållanden som gäller vid tidpunkten för övergången och att det i denna bestämmelse inte uttryckligen föreskrivs vare sig att vissa typer av rättigheter inte ska övergå eller att det ska göras åtskillnad mellan de olika omständigheter under vilka sådana övergångar äger rum. Den tyska

lagstiftaren har således, i enlighet med den möjlighet som ges i direktiv 2001/23, haft för avsikt att i princip tillämpa artikel 3.1 i direktivet på arbetstagarnas rätt till förmåner enligt ett kompletterande tjänstepensionssystem, inbegripet när övergången sker under ett insolvensförfarande som inletts mot överlåtaren.

- 59 Det ska således prövas huruvida det inom ramen för en principiell tillämpning av artikel 3 i nämnda direktiv ändå är möjligt, med stöd av de undantag som avses i direktivet, att föreskriva att förvärvaren inte ansvarar för de rättigheter som i framtiden berättigar en arbetstagare till ålderspension enligt ett kompletterande tjänstepensionssystem som grundar sig på anställningsperioder som fullgjorts före inledandet av insolvensförfarandet.
- 60 Vad för det första gäller artikel 5.1 i direktiv 2001/23 har domstolen vid upprepade tillfällen slagit fast att det, för att avgöra om en övergång av företag omfattas av detta undantag, måste säkerställas att övergången uppfyller de tre kumulativa villkor som uppställs i denna bestämmelse, nämligen att överlåtaren är föremål för ett konkursförfarande eller något motsvarande insolvensförfarande, att detta förfarande har inletts i syfte att likvidera överlåtarens tillgångar och att förfarandet står under tillsyn av en behörig offentlig myndighet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 maj 2019, Plessers, C-509/17, EU:C:2019:424, punkt 40 och där angiven rättspraxis).
- 61 Domstolen har särskilt slagit fast att det enligt artikel 5.1 i detta direktiv krävs att ett konkursförfarande eller ett motsvarande insolvensförfarande inleds i syfte att likvidera överlåtarens tillgångar och att ett förfarande som syftar till att företagets verksamhet ska fortsätta inte uppfyller detta villkor (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 juni 2017, Federatie Nederlandse Vakvereniging m.fl., C-126/16, EU:C:2017:489, punkt 47 och där angiven rättspraxis).
- 62 Sådana förfaranden som dem som är i fråga i de nationella målen, vilka inte har till syfte att likvidera överlåtarens tillgångar, utan syftar till att överlåtarens verksamhet ska fortsätta efter överlåtelsen, utgör följaktligen inte ett förfarande som inletts i syfte att likvidera överlåtarens tillgångar i den mening som avses i artikel 5.1 i nämnda direktiv (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 juni 2017, Federatie Nederlandse Vakvereniging m.fl., C-126/16, EU:C:2017:489, punkterna 51 och 52).
- 63 Vad därefter gäller artikel 5.2 a i direktiv 2001/23 konstaterar domstolen att det följer av den nationella lagstiftning som är aktuell i de nationella målen, såsom den tolkats i nationell rättspraxis, att även om förvärv av rättigheter som berättigar till framtida ålderspension enligt ett kompletterande tjänstepensionssystem redan hade påbörjats innan insolvensförfarandet inleddes, kommer ålderspensionsförmånen enligt den nationella lagstiftningen inte att inträda förrän den händelse som ger rätt till förmånen inträffar, det vill säga efter inledandet av detta förfarande.
- 64 Den nationella lagstiftningen, såsom den tolkats i nationell rättspraxis, kan således inte anses avse skyldigheter som åvilar överlåtaren före tidpunkten för övergången eller innan insolvensförfarandet inleddes, utan att, såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 85 i sitt förslag till avgörande, det innebär ett åsidosättande av den strikta tolkning som detta undantag ska ges.
- 65 Härav följer att de undantag som särskilt föreskrivs i artikel 5 i direktiv 2001/23 inte är tillämpliga på den nationella lagstiftning som är i fråga i de nationella målen, såsom den tolkats i nationell rättspraxis.
- 66 Detta konstaterande utesluter dock inte att denna lagstiftning kan omfattas av undantagen i artikel 3.4 i direktiv 2001/23. Antagandet i artikel 5.2 a i direktivet, som avser en sådan övergång som den som är aktuell i de nationella målen, är nämligen en tillämpning av artiklarna 3 och 4 i nämnda direktiv (dom av den 11 juni 2009, kommissionen/Italien, C-561/07, EU:C:2009:363, punkt 41).

- 67 Av vad som anförts ovan i punkt 58 följer härvidlag att den nationella lagstiftning som är i fråga i de nationella målen, såsom den tolkats i nationell rättspraxis, innebär att skyldigheten att betala arbetstagarnas rätt till ålderspension enligt ett kompletterande tjänstepensionssystem delvis övergår på förvärvaren.
- 68 I och med att artikel 3.4 i direktiv 2001/23 tillåter medlemsstaterna att föreskriva såväl att en sådan skyldighet ska övergå till förvärvaren i dess helhet som att den över huvud taget inte övergår på förvärvaren, kan denna bestämmelse, såsom kommissionen har framhållit, i princip inte tolkas så, att den förbjuder en nationell lagstiftning att genomföra en partiell överlåtelse av denna skyldighet.
- 69 Såsom det har erinrats om i punkterna 49 och 50 i förevarande dom föreskrivs nämligen inte någon fullständig harmonisering i detta direktiv och direktivet syftar till att säkerställa en skälig avvägning mellan arbetstagarnas och förvärvarens intressen.
- 70 I ett sådant fall finner domstolen dels att medlemsstaten ”föreskriver något annat” i den mening som avses i artikel 3.4 a i direktivet, endast för den del av arbetstagarnas rätt till ålderspension enligt ett kompletterande tjänstepensionssystem som ska övergå på förvärvaren, dels att skyldigheten att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att skydda arbetstagarnas intressen är bindande för denna medlemsstat i enlighet med direktivets artikel 3.4 b såväl för den del av dessa rättigheter som övergår på förvärvaren som för den del som fortsättningsvis enbart kan göras gällande mot överlåtaren, i förekommande fall, inom ramen för ett insolvensförfarande som inletts mot överlåtaren, såsom är fallet i de nationella målen.
- 71 Av detta följer att medlemsstaterna, när de utövar sitt utrymme för skönsmässig bedömning, kan föreskriva att förvärvaren, även om denne övertar de rättigheter och skyldigheter som följer av de anställningsförhållanden som gäller vid tidpunkten för övergången, endast svarar för en arbetstagares framtida rättigheter som berättigar till ålderspension enligt ett kompletterande tjänstepensionssystem som grundar sig på anställningsperioder som fullgjorts efter det att insolvensförfarandet har inletts, förutsatt att denna medlemsstat vidtar nödvändiga åtgärder för att skydda arbetstagarnas intressen i enlighet med artikel 3.4 b i direktivet.
- 72 En sådan tolkning gör det nämligen i princip möjligt att säkerställa en skälig avvägning mellan skyddet av arbetstagarnas intressen och skyddet för förvärvarens intressen vid en företagsövergång efter det att ett insolvensförfarande har inletts, eftersom den säkerställer att arbetstagarnas rätt till ålderspension enligt ett kompletterande tjänstepensionssystem bibehålls, samtidigt som den föreskriver en begränsning av förvärvarens ansvar som kan underlätta en övergång till ny ägare av företag som är föremål för ett insolvensförfarande.
- 73 Det ska även påpekas att ordalydelsen i artikel 3.4 b i direktiv 2001/23 i huvudsak motsvarar lydelsen i artikel 8 i direktiv 80/987, som har samma lydelse som artikel 8 i direktiv 2008/94, genom vilket direktiv 80/987 kodifierades. Enligt artikel 5.2 a i direktiv 2001/23, som avser övergång av företag till ny ägare vid insolvensförfaranden, krävs dessutom uttryckligen ett skydd som minst motsvarar det skydd som tillhandahålls i de situationer som omfattas av direktiv 80/987. Härav följer att de åtgärder som är nödvändiga för att skydda arbetstagarnas intressen, vilka medlemsstaterna ska vidta enligt artikel 3.4 b i direktiv 2001/23, under alla omständigheter ska anses omfatta de åtgärder som föreskrivs i direktiv 2008/94 och som syftar till att kompensera för arbetsgivarens insolvens, oavsett om arbetsgivaren är förvärvare eller, såsom i förevarande fall, överlåtare.
- 74 Härav följer att vid övergång av företag efter det att ett insolvensförfarande har inletts ska arbetstagarnas skydd med avseende på rättigheter som omedelbart eller i framtiden berättigar till ålderspensionsförmåner enligt kompletterande pensionssystem för ett eller flera företag, i den mening som avses i artikel 3.4 b i direktiv 2001/23, ligga på en nivå som åtminstone motsvarar den skyddsnivå som krävs enligt artikel 8 i direktiv 2008/94.

75 Mot bakgrund av vad som anförts ovan ska frågorna 1, 2 och 4 i vart och ett av de förenade målen besvaras enligt följande. Direktiv 2001/23 ska, särskilt med hänsyn till artikel 3.1 och 3.4 samt artikel 5.2 a i direktivet, tolkas så, att det, vid övergång till ny ägare av ett företag som är föremål för ett insolvensförfarande, när övergången genomförs av konkursförvaltaren, inte utgör hinder för en nationell lagstiftning, såsom den tolkats i nationell rättspraxis, enligt vilken förvärvaren av företaget inte ansvarar för en arbetstagares framtida rättigheter som berättigar till ålderspension enligt ett kompletterande tjänstepensionssystem som intjänats under anställningsperioder som fullgjorts före inledandet av insolvensförfarandet, för det fall den händelse som ger rätt till ålderspension inträffar efter det att insolvensförfarandet inletts, under förutsättning att det såvitt avser den del av beloppet som förvärvaren inte ansvarar för vidtas åtgärder för att skydda arbetstagarnas intressen som ligger på en nivå som åtminstone motsvarar den skydds nivå som krävs enligt artikel 8 i direktiv 2008/94.

Frågorna 3, 5 och 6 i vart och ett av de förenade målen

76 Den hänskjutande domstolen har ställt frågorna 3, 5 och 6, vilka ska prövas tillsammans, för att få klarhet i huruvida artikel 3.4 b i direktiv 2001/23, jämförd med artikel 8 i direktiv 2008/94, ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning, såsom den tolkats i nationell rättspraxis, i vilken det föreskrivs att för det fall en händelse som ger rätt till åldersförmåner enligt ett kompletterande tjänstepensionssystem inträffar efter det att insolvensförfarandet inleddes under vilket företaget övergick till ny ägare och såvitt avser den del av förmånerna som inte åvilar förvärvaren, för det första, att det enligt nationell rätt fastställda garantiorganet för insolvensskydd inte är skyldigt att träda in när de framtida rättigheter som berättigar till åldersförmåner inte slutgiltigt har förvärvats vid tidpunkten för insolvensförfarandets inledande, och, för det andra, när det gäller fastställandet av det belopp som avser den del av dessa förmåner som nämnda organ är ansvarigt för, att beloppet ska beräknas på grundval av den månatliga bruttolön som den berörda arbetstagaren uppbar vid tidpunkten då förfarandet inleddes.

77 Såsom har slagits fast ovan i punkt 75 ska den garanti som den berörda medlemsstaten ska tillhandahålla för den del av åldersförmånerna enligt ett kompletterande tjänstepensionssystem som inte åvilar förvärvaren ligga på en nivå som åtminstone motsvarar den skydds nivå som föreskrivs i artikel 8 i direktiv 2008/94.

78 Vid införlivandet av artikel 8 i direktivet, har medlemsstaterna i detta sammanhang ett stort utrymme för skönsmässig bedömning vid fastställandet av såväl mekanismen som skydds nivån för de rättigheter som berättigar till åldersförmåner som arbetstagare har förvärvat genom kompletterande pensionssystem. Eftersom denna bestämmelse inte kan tolkas som att den kräver ett fullständigt skydd för dessa rättigheter, utgör den inte hinder för att medlemsstaterna, genom att eftersträva legitima ekonomiska och sociala mål, inskränker arbetstagarnas förvärvade rättigheter vid arbetsgivarens insolvens, förutsatt att de särskilt iakttar proportionalitetsprincipen. Medlemsstaterna är således, i enlighet med direktivets syfte, skyldiga att garantera arbetstagarna det minimiskydd som krävs enligt artikel 8 i direktivet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 december 2019, Pensions-Sicherungs-Verein, C-168/18, EU:C:2019:1128, punkterna 38–40 och där angiven rättspraxis).

79 Vad gäller det minimiskydd som krävs enligt artikel 8 i direktiv 2008/94 har domstolen redan slagit fast att ett korrekt införlivande av denna bestämmelse förutsätter att en tidigare arbetstagare, vid arbetsgivarens insolvens, erhåller minst hälften av de åldersförmåner som följer av de pensionsrättigheter som intjänats inom ramen för ett kompletterande tjänstepensionssystem och att denna bestämmelse ålägger medlemsstaterna att i detta fall garantera varje tidigare arbetstagare en ersättning som motsvarar minst hälften av värdet av de rättigheter som förvärvats enligt ett sådant system (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 december 2019, Pensions-Sicherungs-Verein, C-168/18, EU:C:2019:1128, punkterna 41, 51 och 52 och där angiven rättspraxis).

- 80 På samma sätt utgör detta minimiskydd hinder för en uppenbart oproportionerlig minskning av tjänstepensionsförmånerna för en anställd som allvarligt påverkar den berördes förmåga att försörja sig. Så är fallet med en minskning av ålderspensionsförmåner som drabbar en tidigare arbetstagare som redan lever under eller som på grund av denna minskning kommer att leva under den gräns för fattigdomsrisk som Europeiska unionens statistikkontor (Eurostat) har fastställt för den berörda medlemsstaten. Nämnda minimiskydd kräver således att en medlemsstat garanterar en tidigare arbetstagare som drabbas av en sådan minskning av ålderspensionsförmånerna en ersättning som, utan att den nödvändigtvis täcker samtliga förluster, kan avhjälpa deras uppenbart oproportionerliga karaktär (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 december 2019, Pensions-Sicherungs-Verein, C-168/18, EU:C:2019:1128, punkterna 44 och 45).
- 81 Det ska även tilläggas att artikel 8 i direktiv 2008/94 syftar till att säkerställa ett skydd för arbetstagarnas intressen på lång sikt, eftersom sådana intressen vad gäller omedelbara eller framtida rättigheter i princip sträcker sig över hela pensionsperioden (dom av den 24 november 2016, Webb-Sämman, C-454/15, EU:C:2016:891, punkt 27).
- 82 För det andra ska det påpekas att det i den aktuella nationella lagstiftningen föreskrivs att vid en företagsövergång som äger rum efter det att ett insolvensförfarande har inletts ska förvärvaren överta de rättigheter och skyldigheter som följer av de anställningsförhållanden som förelåg vid tidpunkten för övergången, vilket innebär att när det gäller ett sådant kompletterande tjänstepensionssystem som det som är aktuellt i de nationella målen ska, vid beräkningen av åldersförmånernas storlek vid tidpunkten för den händelse som ger rätt till sådana förmåner, hänsyn tas till samtliga anställningsperioder som arbetstagaren fullgjort under anställningen, inklusive de perioder som fullgjorts hos överlåtaren, samt arbetstagarens bruttolön före anställningens upphörande.
- 83 Såsom framgår av de uppgifter som lämnats av den hänskjutande domstolen, vilka det erinras om i punkterna 20 och 28 ovan, uppgår dessutom ålderspensionen för varje pensionsgrundande tjänsteår, i enlighet med det kompletterande tjänstepensionssystem som är aktuellt i de nationella målen, till en viss procentsats av arbetstagarens bruttolön vid den tidpunkt då den händelse inträffar som ger rätt till dessa förmåner, utan att den får överstiga en viss procentsats efter 45 anställningsår.
- 84 Av detta följer att den aktuella nationella lagstiftningen iakttar kravet på den garanti som följer av artikel 8 i direktiv 2008/94, som avses i punkt 79 ovan, och som består i att tillförsäkra en tidigare arbetstagare minst hälften av de åldersförmåner som följer av de pensionsrättigheter som intjänats inom ramen för ett kompletterande tjänstepensionssystem, enbart i den mån den tidigare arbetstagaren är garanterad att erhålla hälften av de belopp som denne har rätt till enligt den beräkningsmekanism som införts genom den nationella lagstiftning som det erinrats om i punkterna 82 och 83 ovan.
- 85 Närmare bestämt kan artikel 8 i direktiv 2008/94, i ett sådant fall som det aktuella, inte tolkas så, att förmånens storlek, varav minst 50 procent måste tillförsäkras den tidigare arbetstagaren, för detta ändamål kan beräknas utan att vederbörlig hänsyn tas till de anställningsperioder som har fullgjorts hos överlåtaren, under vilka de rättigheter har intjänats som berättigar till åldersförmåner, och arbetstagarens bruttolön vid den tidpunkt då rätten till dessa förmåner inträder.
- 86 En beräkning som inte beaktar de anställningsperioder och bruttolön som avses i föregående punkt gör det inte heller möjligt att avgöra huruvida det finns anledning att, i enlighet med det krav som följer av artikel 8, vilket det erinras om ovan i punkt 80, avhjälpa följderna av en minskning av dessa förmåner för en tidigare arbetstagare som redan lever eller till följd av denna minskning kommer att leva under den gräns för fattigdomsrisk som fastställts för den berörda medlemsstaten.

- 87 I detta avseende kan domstolen inte godta den tyska regeringens argument att eftersom den tyska språkversionen av artikel 8 i direktiv 2008/94 använder formuleringen "*ihrer erworbenen Rechte oder Anwartschaftsrechte*" och uttrycket "*erworbene Anwartschaftsrechte*" kan översättas ordagrant med uttrycket "förvärvade framtida rättigheter", avser denna bestämmelse endast framtida rättigheter som i enlighet med de nationella bestämmelserna har förvärvats, det vill säga har blivit slutgiltiga.
- 88 Såsom den aktuella klaganden i mål C-674/18 har gjort gällande avser nämligen andra språkversioner av denna bestämmelse, såsom den spanska, den franska eller den italienska, endast "omedelbara eller framtida [rättigheter]", utan att det krävs att dessa rättigheter även har blivit slutgiltiga.
- 89 Enligt domstolens fasta praxis kräver emellertid behovet av en enhetlig tolkning av en unionsbestämmelse att den, i händelse av bristande överensstämmelse mellan dess språkversioner, tolkas mot bakgrund av sammanhanget i och ändamålet med de föreskrifter i vilka den ingår (dom av den 23 november 2016, Bayer CropScience och Stichting De Bijenstichting, C-442/14, EU:C:2016:890, punkt 84 och där angiven rättspraxis).
- 90 I artikel 2.2 första stycket i direktiv 2008/94 föreskrivs emellertid att direktivet inte påverkar nationell rätt, bland annat vad gäller definitionen av begreppen "omedelbar rätt till" och "framtida rätt till".
- 91 Detta direktiv utgör således inte hinder för att en medlemsstat, bland framtida rättigheter, särskiljer de rättigheter som är slutgiltiga. Ett sådant utrymme för skönsmässig bedömning som tillerkänns medlemsstaterna får emellertid inte leda till att den ändamålsenliga verkan av bestämmelserna i direktivet, och särskilt dess artikel 8, åsidosätts. Så skulle emellertid vara fallet om det var tillåtet för en medlemsstat att undanta vissa kategorier av framtida rättigheter, i den mening som avses i nationell rätt, från kravet på minimiskydd enligt artikel 3.4 b i direktiv 2001/23, jämförd med artikel 8 i direktiv 2008/94, för samtliga framtida rättigheter.
- 92 Det ankommer slutligen på den hänskjutande domstolen att mot bakgrund av de principer som angetts i föregående punkter i denna dom pröva huruvida skyldigheten att säkerställa ett minimiskydd för arbetstagare som uppbar förmåner enligt ett kompletterande tjänstepensionssystem har åsidosatts i de nationella målen.
- 93 Mot bakgrund av det ovan anförda ska frågorna 3, 5 och 6 i vart och ett av de förenade målen besvaras enligt följande. Artikel 3.4 b i direktiv 2001/23, jämförd med artikel 8 i direktiv 2008/94, ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning, såsom den tolkats i nationell rättspraxis, i vilken det föreskrivs, för det fall en händelse som ger rätt till pensionsförmåner enligt ett kompletterande tjänstepensionssystem inträffar efter det att insolvensförfarandet inleddes under vilket företaget övergick till ny ägare och såvitt avser den del av förmånerna som inte åvilar förvärvaren, för det första, att det enligt nationell rätt fastställda garantiorganet för insolvensskydd inte är skyldigt att träda in när de framtida rättigheter som berättigar till ålderförmåner inte slutgiltigt har förvärvats vid tidpunkten för insolvensförfarandets inledande, och, för det andra, när det gäller fastställandet av det belopp som avser den del av dessa förmåner som nämnda organ är ansvarigt för, att beloppet ska beräknas på grundval av den månatliga bruttolön som den berörda arbetstagaren uppbar vid tidpunkten då förfarandet inleddes, förutsatt att arbetstagarna därigenom fräntas det minimiskydd som säkerställs genom denna bestämmelse, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att kontrollera.

Frågorna 7–9 i vart och ett av de förenade målen

- 94 Den hänskjutande domstolen har ställt frågorna 7–9 i vart och ett av de förenade målen för att få klarhet i huruvida artikel 8 i direktiv 2008/94, i den del det däri föreskrivs ett minimiskydd för arbetstagares omedelbara eller framtida rättigheter som berättigar till ålderspensionsförmåner, har direkt effekt som den berörda personen kan göra gällande gentemot ett privaträttsligt garantiorgan

som ålagts att ta ut obligatoriska avgifter hos arbetsgivarna och som i detta syfte kan begära tvångsverkställighet, samtidigt som det står under tillsyn av en offentlig myndighet i den berörda medlemsstaten.

- 95 Domstolen har redan i sin dom av den 19 december 2019, Pensions-Sicherungs-Verein (C-168/18, EU:C:2019:1128), besvarat frågan huruvida artikel 8 i direktiv 2008/94 kan ha direkt effekt, på så sätt att den kan åberopas mot ett privaträttsligt organ som på tjänstepensionsområdet har utsetts till garantiorgan mot risken för arbetsgivares insolvens av den berörda medlemsstaten. I punkterna 52–57 i denna dom besvarade domstolen denna fråga i huvudsak jakande, under förutsättning dels att organet, med hänsyn till den garantiuppgift som organet har anförtrotts och de villkor på vilka det utför denna, kan jämföras med staten, dels att denna uppgift faktiskt omfattar det slags ålderspensionsförmåner för vilka minimiskyddet enligt nämnda artikel 8 har begärts.
- 96 Mot bakgrund av det ovan anförda ska frågorna 7–9 i vart och ett av de förenade målen besvaras enligt följande. Artikel 8 i direktiv 2008/94, enligt vilken det föreskrivs en skyldighet att tillförsäkra ett minimiskydd för omedelbara eller framtida rättigheter, kan ha direkt effekt, på så sätt att den kan åberopas gentemot ett privaträttsligt organ som utsetts av den berörda medlemsstaten som det garantiorgan som på tjänstepensionsområdet ger skydd mot risken för arbetsgivares insolvens, när detta organ, med hänsyn till det uppdrag som det har anförtrotts och de villkor på vilka det fullgörs, kan likställas med staten, och när den garantiuppgift som det anförtrotts faktiskt omfattar det slags ålderspensionsförmåner för vilka minimiskyddet enligt nämnda artikel 8 har begärts, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att fastställa.

Rättegångskostnader

- 97 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (femte avdelningen) följande:

- 1) Rådets direktiv 2001/23/EG av den 12 mars 2001 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av företag eller verksamheter ska, särskilt med hänsyn till artikel 3.1 och 3.4 samt artikel 5.2 a i direktivet, tolkas så, att det, vid övergång till ny ägare av ett företag som är föremål för ett insolvensförfarande, när övergången genomförs av konkursförvaltaren, inte utgör hinder för en nationell lagstiftning, såsom den tolkats i nationell rättspraxis, enligt vilken förvärvaren av företaget inte ansvarar för en arbetstagares framtida rättigheter som berättigar till ålderspension enligt ett kompletterande tjänstepensionssystem som intjänats under anställningsperioder som fullgjorts före inledandet av insolvensförfarandet, för det fall den händelse som ger rätt till ålderspension inträffar efter det att insolvensförfarandet inletts, under förutsättning att det såvitt avser den del av beloppet som förvärvaren inte ansvar för vidtas åtgärder för att skydda arbetstagarnas intressen som ligger på en nivå som åtminstone motsvarar den skyddsnivå som krävs enligt artikel 8 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/94/EG av den 22 oktober 2008 om skydd för arbetstagare vid arbetsgivarens insolvens.
- 2) Artikel 3.4 b i direktiv 2001/23, jämförd med artikel 8 i direktiv 2008/94, ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning, såsom den tolkats i nationell rättspraxis, i vilken det föreskrivs, för det fall en händelse som ger rätt till pensionsförmåner enligt ett kompletterande tjänstepensionssystem inträffar efter det att insolvensförfarandet inleddes under vilket företaget övergick till ny ägare och såvitt avser den del av förmånerna som inte

åvilar förvärvaren, för det första, att det enligt nationell rätt fastställda garantiorganet för insolvensskydd inte är skyldigt att träda in när de framtida rättigheter som berättigar till ålderförmåner inte slutgiltigt har förvärvats vid tidpunkten för insolvensförfarandets inledande, och, för det andra, när det gäller fastställandet av det belopp som avser den del av dessa förmåner som nämnda organ är ansvarigt för, att beloppet ska beräknas på grundval av den månatliga bruttolön som den berörda arbetstagaren uppbar vid tidpunkten då förfarandet inleddes, förutsatt att arbetstagarna därigenom fräntas det minimiskydd som säkerställs genom denna bestämmelse, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att kontrollera.

- 3) Artikel 8 i direktiv 2008/94, enligt vilken det föreskrivs en skyldighet att tillförsäkra ett minimiskydd för omedelbara eller framtida rättigheter, kan ha direkt effekt, på så sätt att den kan åberopas gentemot ett privaträttsligt organ som utsetts av den berörda medlemsstaten som det garantiorgan som på tjänstepensionsområdet ger skydd mot risken för arbetsgivares insolvens, när detta organ, med hänsyn till det uppdrag som det har anförtrotts och de villkor på vilka det fullgörs, kan likställas med staten, och när den garantiuppgift som det anförtrotts faktiskt omfattar det slags ålderspensionsförmåner för vilka minimiskyddet enligt nämnda artikel 8 har begärts, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att fastställa.

Underskrifter